

**TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
ÅBO YRKESHÖGSKOLA**

Opinnäytetyö

**VIETNAMILAINEN VESITEATTERI
ENNEN JA NYT**

Johanna Salo

Esittävän taiteen koulutusohjelma

2009

TURUN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Esittävän taiteen koulutusohjelma	
Johanna Salo	
Vietnamin vesiteatteri ennen ja nyt	
Nukketeatterin suuntautumisvaihtoehto	Ohjaaja Marja Susi
Opinnäytetyön valmistumisajankohta kesäkuu 2009	Sivumäärä 25
<p>Opinnäytetyöni tarkoituksena on perehdyttää lukija perinteiseen vietnamilaiseen vesiteatteriin. Tarkastelen työni alussa vesiteatterin syntyjuuria sekä historiaa. Perehdyn nukkenrakentamiseen ja erilaisiin tekniikoihin. Käsittelen myös lavastusta, musiikkia sekä pohjatekstejä joihin esitykset pohjautuvat.</p> <p>Pohdin myös vettä itseään lavastuselementtinä sekä roolihahmona.</p> <p>Opinnäytetyöni lopussa kerron vesiteatterin nykytilasta Vietnamissa sekä Euroopassa käyttämällä hyväkseni ranskalais-suomalaista vesiteatteriryhmä Theatre d'Illusia. Vertailen myös heidän ja perinteisen vesiteatterin yhteneväisyyksiä ja eroja.</p>	
Hakusanat: vesiteatteri, nukketeatteri, Vietnam, Theatre d'Illusia	
Säilytyspaikka: Turun ammattikorkeakoulun kirjasto	

Performing Art Degree Programme	
Johanna Salo	
Vietnamese watertheatre before and now	
Puppetry	Instructor: Marja Susi
Date June 2009	Total number of pages 25
<p>My thesis is about vietnamese watertheatre. I try to give a full idea of what water puppetry is really about and how it is done. I look into the history of this specific art-form and also talk about the puppet building and different technics.</p> <p>I also write about modern watertheatre and tell about the future of vietnamese puppetry and about watertheatre taking over Europe. I use as an example the French-Finnish puppet company Theatre d'Illusia and compare the old traditions and the more modern versions.</p>	
Keywords: water theatre, Vietnam, puppetry, Theatre d'Illusia	
Deposit at: Turku art academys library	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	VIETNAM	7
2.1	Vietnamin historia	7
2.2	Vesiteatterin historia	7
3	NUKEN RAKENNUS	9
3.1	Materiaalit	9
3.2	Mekanismit	10
4	ESITYSPAIKKA	11
4.1	Nuketustila	11
4.2	Lava	11
4.3	Katsomo	12
4.4	Esimerkkinä Pagoda Thay	12
5	NUKETTAJAT	12
5.1	Killat	13
6	MUSIIKKI	13
7	ESITYKSET	14
7.1	Tekstit ja tarinat	14
7.2	Hahmot	15
7.3	Erilaisia esityksaiheita	15
7.4	Ohjelmisto	16
8	VEDESTÄ	16

9	MUITA NUKKETEATTERIN TYYLILAJEJA	
	VIETNAMISSA	17
9.1	Seiväsnuket	17
9.2	Käsinuket	17
9.3	Marionetit	18
9.4	Paukkupomminuket	18
10	VESITEATTERI NYKYISIN	18
10.1	Koulutus	18
10.2	Isoimmat vesiteatteriryhmät	19
10.3	Perinteisen Nukketeatterin Festivaalit	19
11	THEATRE D'ILLUSIA	20
11.1	Itse Teatteri	20
11.2	Vesiteatterin valitseminen ja opetteleminen	20
11.3	Esityksen vaatimukset	21
11.4	Esimerkkinä Ensimmäinen laulu	22
11.5	Huomioita vesiteatteriesityksessä nukettamisesta	23
11.6	Eroja perinteiseen vesinukketeatteriin	24
12	LOPPUSANAT	25

JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee vietnamilaista vesiteatteria. Tämä todella vähän tunnettu nukketeatterin laji on ollut vähällä hävitä sukupuuttoon. Yhä sitä uhkaa perinteisten taitojen katoaminen kun vanhat mestarit kuollessaan vievät salaisuutensa mukanaan. Vasta kun Vietnamin turismi alkoi kasvaa 1980-luvulla, tajuttiin vesiteatterin vaalimisen tärkeys. Tämä ainutlaatuinen taiteenlaji on alkanut kasvaa ja kehittyä, vaikkakin uusia innovaatioita otetaan hyvin varovaisesti käyttöön. Vesiteatteri taidemuotona on ikään kuin jämähtänyt paikoilleen.

Vesiteatterin erityispiirteet liittyvät tiukasti vietnamilaiseen kulttuuriin. Veden läheisyys, riisinviljelyyn perustuva elämäntyyli sekä huumorintajuinen elämänfilosofia ovat omiaan tuottamaan ainutlaatuisia ja oudolla tavalla koskettavia esityksiä.

Yksinkertaisilta näyttävät nuket ja helpon tuntuiset nuketustekniikat antavat virheellisen kuvan tästä näppäryyttä ja tekniikkaa vaativasta esitysmuodosta. Usein esille nousee myös veden vaatima herkkyys: vesi on paljastava elementti, jonka kanssa vaaditaan avoimia aisteja ja kuuntelemista. Harmonia luonnon ja ihmisen välillä on vaatimus myös hiottuun vesiteatteriesitykseen.

Perehdyn opinnäytetyöni lopulla myös nykypäivän tilanteeseen sekä Vietnamissa että Euroopassa. Ainoa Vietnamin ulkopuolella toimiva, perinteisiä vietnamilaisia vesiteatterikeinoja käyttävä ryhmä on ranskalais-suomalainen Theatre d'Illusia. Heidän lyyrisen kauniit esityksensä hyödyntävät sekä uutta että vanhaa. Sama tunnelma ja herkkyys pystytään välittämään yleisölle, vaikka keinot olisivat modernimpiakin.

2. VIETNAM

2.1 Vietnamin historia

Kiina valloitti Vietnamin 111 eaa ja piti sitä hallussaan aina vuoteen 938. Kiinalaisten vaikutus Vietnamiin oli suuri, mm. nimi Nam Viêt tulee kiinan kielestä ja tarkoittaa pohjoisen kansaa. Vietnamilaiset omaksuivat myös kiinan kirjoitusjärjestelmän ja se taas vaikutti kiinalaisten sanojen yleistymiseen Vietnamissa.

939-1883 jk Vietnam oli itsenäinen, tosin paljon pienempi kuin nykyisin tuntemamme Vietnam. Alueet kuitenkin laajenivat ja 1800-luvun lopulla Vietnam oli kutakuinkin sen kokoinen kun millaisena me sen tunnemme.

Ranska valtasi Vietnamin 1884 ja pakotti sen protektoraatiksi. Vietnam itsenäistyi viimein 1945 Hồ Chí Minhin joukkojen ottaessa vallan ja julistaen maan kommunistiseksi. Sota Vietnamin vapauttamiseksi sekä ranskalaisista, amerikkalaisista että kiinalaisista kesti 1954–1975. Varsinainen rauhan aika alkoi vasta 1991, kun lähes 20 vuotta Kamputseaa miehitettyään Vietnam vetäytyi.

Ei siis ole yllätys, että vietnamilainen ja kiinalainen kulttuuri ovat niin lähellä toisiaan. Tämä pätee myös nukketeatteriinkin. Tarkkaa tietoa siitä, kummasta maasta vesiteatteri on lähtöisin, ei ole. Tarinat, nuket ja tyyllilajit ovat hyvin samantyyppisiä. Nykyisillään vesiteatteri on hävinnyt kokonaan Kiinasta tehden vietnamilaisesta vesiteatterista ainutlaatuisen. (Le Louvre des Antiquaires, 2002, 4)

2.2 Vesiteatterin historia

Vietnamilaisen vesiteatterin alkuperäinen nimi on le Múa Rõi Nước; nuket jotka tanssivat vedessä. Tutkijat Tô Sanh sekä Nguyễn Huy Hồng ovat molemmat löytäneet ensimmäiset merkinnät vesiteatterista 1121 Lýn dynastian ajalta.

Tô Sanh on tutkinut useiden vuosien ajan tyyllilajin alkuperää. Lähteinä hän on käyttänyt vanhoja tekstejä, käsikirjoituksia sekä sukupuita niiltä suvuilta joilla on pitkä historia vesiteatterissa.

Vesiteatteriyhdistyksillä on myös omia historiikkeja, joita hän on päässyt tutkimaan.

Nguyễn Huy Hồng taas on kirjoittanut kuuluisan kirjoituksen: ”Sùng thiên diên linh” jossa myös hän toteaa että vesiteatteri oli hyvin kehittynyt jo 1008–1225 eli Lý dynastian vallitessa. (Trần Văn Khê 1991, 39–46)

Vesiteatteria esitettiin ainoastaan deltan ja keskimaan provinseissa Pohjois-Vietnamissa, jossa se yhä nykyisinkin on suosiossa. Alue on Vietnamin vanhan sivilisaation kehto. Laaja verkosto jokia, järviä ja lampia peittää aluetta. Kaikki nämä vesistöt ovat mukana vuotuisessa kierrossa tulvimisaikoinen.

Alueen pääelinkeino on maatalous, josta myös vesiteatterin juuret kumpuavat. Tästä syystä sen lisänimi onkin ”Riisipeltojen sielu.” Vietnamin kulttuuri ja identiteetti ovat kehittyneet riisinviljelystä. Vietnamilaiset ovat yhdistäneet viljelyn ja kalastuksen ja veneet ovat aina olleet pääkulkuneuvo. Harmonia, joka vallitsee luonnon ja ihmisen välillä on ollut perustana myös vesiteatterille. Veden merkitys vietnamilaiseen elämäntyyliin on siis kiistaton.

Esitykset valmistettiin sadonkorjuun tai kylvön yhteydessä pidettäviin uskonnollisiin seremonioihin sekä kyläjuhliin. Vesi on Vietnamissa yksi neljästä suuresta tuhon aiheuttajasta. Muita ovat tuli, varkaat ja valloittajat. Vesiteatterin tekeminen on yksi tapa kohdata pelottava mutta välttämätön elementti. (Trân Van Khê 1991, 39–46)

Yhdelle perheelle annettiin tehtäväksi valmistaa nuket, lavasteet sekä esitys. Samaan aikaan muut kyläläiset pitivät yhdessä huolta esiintyjien pelloista ja karjasta, jolloin he pystyivät kuukauden keskittymään pelkästään teatterin tekemiseen.

Tytöt eivät osallistuneet vesiteatteriin millään tavalla, koska pelättiin että naimisiin mennessään he kertoisivat ammattisalaisuudet uudelle perheelleen. Tyttöjä pidettiin myös liian heikkona nukettamaan raskaita seipäitä.

Näyttelijät tekivät itse nukkensa, mikä selittää kokoerot ja tyylien laajan skaalan. Koska esitykset olivat myös täysin toisistaan riippumattomia kylien välillä, on vaikeaa koota kattavaa historiikkaa. Ammattisalaisuuksia varjeltiin ja yhä varjellaan mustasukkaisesti. Tämä aiheuttaa sen että vanhojen mestareiden kuollessa he vievät uniikit taitonsa mukanaan hautaan. (Trân Van Khê 1991, 20)

Vesiteatteria käytiin esittämässä myös hallitsijoille palatseissa. Suosio vaihteli hallitsijasta riippuen, mutta maaseudulla suosio oli aina taattu. Erilaisissa rituaaleissa, kuten hautajaisissa, käytettiin nukkeja miellyttämään kuolleita ja viihdyttämään kyläläisiä.

1700-luvulla vesiteatteri saavutti suurimman suosionsa ja tuolloin erilaiset teatteriryhmät alkoivat järjestäytyä. Teatterin tekemisestä tuli kunnianhimoisempaa. Tällöin pidettiin myös teatteri-kilpailuja kylien välillä, joissa esiteltiin uusia temppuja ja tekniikoita. Salaisuuksia varjeltiin tarkasti ja rajut tappelut teatteriryhmien välillä eivät olleet harvinaisia. Teatterin suosio riippui esitysten sisältämisestä yllätyksistä ja hyvin suoritetuista vanhoista tempuista.

Aasian ulkopuolella vesiteatterista ei tiedetty mitään tuhansiin vuosiin. Vietnamilaiset eivät lähteneet syntykylistään, jolloin jopa eri kylien välinen vuorovaikutus oli minimaalista. Edes kaikki vietnamilaiset eivät tienneet kyseisen tyylin olemassaolosta.

1956 Vietnamin hallitus päätti että vesiteatteri pääsee valtion esittäviin taiteisiin. Tämä tarkoitti tietenkin käännettä parempaan. (Trân Van Khe, 1991, 3)

Teatteriryhmät eivät liikkuneet, joten kun ranskalainen kulttuurijärjestö ”Maisons de cultures du Monde” kutsui Nhà Hát Múa Rôï-ryhmän esiintymään Ranskaan vuonna 1987, oli se suuri harppaus vesiteatterin säilymiselle.

Maisons de cultures du Monde perustettiin Ranskassa 1982 edistämään kulttuurista vuorovaikusta Ranskan ja muiden maiden välillä. Sen tavoitteena on säilyttää kulttuurinen monimuotoisuus ja kulttuuristen identiteettien ilmaisun vapaus. Luonnollisesti Ranskalla oli siirtomaa-ajoista johtuen erityiset intressit Indonesian suuntaan. (Maisons de cultures du Monde, 2009)

3. NUKEN RAKENNUS

Kaikki nuket rakennettiin vähintään kahdesta osasta, jotka ovat yhä samat;

- a) vartalo (thân), joka on veden pinnalla sekä
- b) tuki, joka on veden alla pitäen vartaloa tasapainossa ja kiinnittyneenä levyyn. Joskus tuessa on myös peräsin helpottamaan nukettamista.

3.1 Materiaalit

Nukkeja rakennettiin amatöörien voimin. Jokaisella kylällä oli omat tyykinsä ja tapansa. Nukeissa näkyivät selvästi rakentajien kädenjälki ja se selittää erinäköisten nukkien suuren kirjon.

Nukeille on useita vaatimuksia; niiden on oltava veden kestäviä, kevyitä, helposti manipuloitavia ja vahvoja. Paras materiaali on fiikus jota kasvaa kaikkien lammikoiden rannalla Vietnamissa. Puu on monessa mielessä tärkeä kyläläisille. Se pudottaa hedelmiään lampeen, joista kalat syövät niitä ja kyläläiset taas vuorostaan kaloja. Luonnon kiertokulku on seurattavissa läpi koko teatterin tekemisprosessin. (Nguyễn Huy Hônge & Trân Trung Chinh 1996, 10)

Parasta puu on 5-6 vuotiaana. Silloin se on läpimitaltaan 20-25 cm, pehmeää ja helppoa työstää. Nukeista tehtiin 30-100 cm pitkiä ja ne painoivat 1-5 kg. Vartalot olivat usein ainoita kannattajia yhdessä tuen kanssa. Vartalot rakennettiin vuorivaahterasta, joka on kevyt materiaali ja kelluu hyvin. Puun päälle levitettiin yksi kerros kasviväriä, ja sen päälle suojaavaa lakkaa. Nykyisin, koska rahaa ei ole paljon, käytetään myös muita materiaaleja kuten muovia ja alumiinia.

Nuket voivat erota asujen, niiden värien sekä mallien takia muista ryhmistä.

Nukkien värit olivat peräisin perinteisistä Ho-maalauksista, niissä olivat taivaan-, vuorten-, maan- ja valtamerien värit. Yleisimpiä värejä olivat musta, punainen, kulta ja hopea.

Alkuperäiset nuket olivat naiiveja ja yksinkertaisia. Ulkonäkö oli tärkeä. Siitä pystyi lukemaan nukkien sukupuolen, karaktäärin, iän ja sosiaalinen statuksen.

Nykyisin tehdään huomattavasti yksityiskohtaisempaa työtä, jolloin nuket valitettavasti ovat menettäneet charmantin naiiviutensa. (Trân Van Khe, 1991, 8)

3.2 Mekanismit

Yksinkertaisimpia nukkeja ei liikuteta ollenkaan, ne vain kelluvat seipään päässä. Jotta nukkeja voidaan liikuttaa, tarvitaan 2 elementtiä; mekanismi, joka on asennettu kiinni nukkeen, seiväs sekä mahdollisia naruja. Mekanismin kirjo on ollut laajempi, mutta vanhojen mestareiden kuollessa ovat monet tekniikat hävinneet heidän mukanaan.

Isot nuket on varustettu kiekon mallisella kelluvalla puulevyllä, joka on kiinnitetty nukkien jalkoihin. Näitä nukkeja kutsutaan seiväs-marioneteiksi. Nämä seipäät voivat olla useita metrejä pitkiä, riippuen altaan koosta.

Monimutkaisimmissa nukeissa voi olla naruja, joilla manipuloida nukkien liikettä. Langat, jotka menevät levyn yli ovat kiinnittyneet eri osiin nukkea ja nukettaja voi liikuttaa nukkea lähemmäs tai kauemmas seipään avulla, samalla kun hän sormillaan, naruja liikuttamalla voi liikuttaa nukken päätä ja käsiä. Tällaisia ovat mm. tanssivat hengettäret, jotka ovat usean nukken rypäs.

Vesiteatterissa nuket hajoavat helpommin kuin muissa nukketeatterityyleissä johtuen vedestä sekä melko rajusta nukettamistyylistä. Tämän takia on vaikeaa löytää alkuperäisiä nukkeja. Esimerkiksi Dong-ryhmän vanhin säilynyt nukke on vain 50 vuotta vanha.

Nukun valmistustekniikka on vaihteleva eikä se ole ammatti. Jokaisessa kylässä oli henkilöitä, jotka olivat tästä vastuussa. (Les Louvre des Antiquaires 2002, 8)

4. ESITYSPAIKKA

Esityspaikkoina toimivat ennen vanhaan kylän laidoilla olevat matalahkot lammikot. Nykyisin on rakennettu oikeita teatteritiloja vesiteatteria varten. Näistä suurin on Kansallisella Nukketeatterilla Hanoissa. Kaikki esityspaikat ovat jaettu kolmeen osaan; nuketustila, lava sekä katsomo.

4.1 Nuketustila

Nuketustila käsittää alueen, joka on verhojen takana jotta nukettajat ovat näkymättömissä.

Nuketustilaa ympäröi yleensä taustakuva, joka kuvaa kylän yhteistä taloa, dinhiä. Dinhissä on kaareva punainen katto. Se on rakennettu yleensä joko tiilestä tai bambusta. Tilassa voi olla useita tasoja, ainakin se sisältää paljon telineitä joissa nukkeja pidetään kun ne eivät ole lavalla. Tila on noin 36 m² ja korkeus noin 6 m. Yleensä kulissit ovat 3-osaisia, joista keskiosa on suurin. Mikäli teatteri tekee kiertueita, ovat materiaalit kevyitä, kuten bambua ja puuta ja kulisseja ei ole kuin kaksi; etu- ja takaosa.

Näyttelijät ovat kulissien takana, kainaloitaan myöten vedessä. Nuket tulevat joko sivulta kulisseista tai sitten ne pulpahtavat yllätyksellisesti pinnan alta. Taikaeläimet kuten feenix-linnut ja lohikäärmeet voivat tulla lavalle myös katolta.

4.2 Lava

Lava käsittää sekä alueen, joka on nuketustilan edessä, että veden joka toimii lavana nukeille. Se koostuu ovesta, bambuporraskäytävästä sekä kahdesta parvekkeesta. Parvekettä käytetään räjäytysten heittämiseen. Väliajoilla siellä voidaan myös esitellä maalla toimivia marionetteja. Vesiteatterissa ei käytetä mitään näyttämökoristeita. Ainoastaan bambukierrekaihtimet roikkuvat kulisseissa taustakankaina.

Tunnelma tulee nuketustilan muodosta sekä ornamenttiaiheista ympäri lavaa. Ennen vanhaan ei käytetty mitään keinotekoista valoa, esitykset pidettiin päivällä.

Lammesta voitiin raivata kasvustoa, jotta se ei olisi esityksen tiellä. Toisaalta taitavat esiintyjät saattoivat myös hyödyntää ruohotuppoja esityksissään.

4.3 Katsomo

Katsomo sijaitsee lammen rannalla, puiden alla. Se on joko kohti lavaa, tai kahden puolen lampea. Ideaalin katsomon kuuluisi olla 10-15 metrin etäisyydellä nukettajien huoneesta jotta katsojat näkisivät hyvin. Yleisölle ei tavata järjestää istuimia vaan kyläläiset joko tuovat omat tuolinsa tai istuvat maassa. (Nguyễn Huy Hônge & Trần Trung Chinh 1996, 8)

4.4 Esimerkkinä Pagoda Thây

Tunnetuimpia pysyviä esityspaikkoja, Thuy Dinh:ejä eli temppeleitä vedessä ovat Hanoiin provinssissa Pagoda Thây sekä Pagoda Giong, joka on rakennettu 1775. Useimmat ovat kuitenkin väliaikaisia rakennelmia, jotka puretaan esitysten päätyttyä.

Pagoda Thây on yhdistelmä taolaista temppeliä ja buddhalaista pagodaa. Se on vanhin nuketustila, joka on säilynyt meidän aikoihimme. Se sijaitsee 40km Hanoista länteen Ha Tayn provinssissa, Long Trin järvässä. Se on rakennettu 1535–1708. Tämä pagoda koostuu kolmesta osasta; keskiosa on n.3 m, ja sivut 1,30 m. Syvyyttä on keskiosassa noin metrin. Väliseinissä on erikoisuutena kattoikkunat joista voi seurata yleisöä ja esitystä. Pagoda sijaitsee 15 metriä rannasta, jossa istuvat katsojat. (Nguyễn Huy Hônge & Trần Trung Chinh 1996, 9)

5. NUKETTAJAT

Ennen vanhaan nukettajat olivat tavallisia, 30-40 vuotiaita miehiä, jotka tietyksi ajanjaksoksi nimitettiin vesiteatterin tekijöiksi. Teatteria tehtiin työn ohessa. Vesiteatterissa ei kerätty pääsymaksuja, tarkoitus ei ollut saada voittoa. Näin ollen päätyö oli edelleen riisinviljely, kalastus tai käsityöläisyys. Solidaarisuus jäsenten välillä oli kuitenkin vahva ja jos joku onnettomuus kohtasi, he pystyivät luottamaan yhteisön apuun.

Heidän oppiaikansa koostui:

1. Vesiteatterikiltaan liittymisestä
2. mestareiden työn seuraamisesta
3. veistossa ja maalaamisessa auttamisesta
4. koneiston asennuksesta ennen esitystä

Ura aloitettiin yksinkertaisten nukkien nuketuksella. Ei ollut varsinaista opetusta, oli imitoitava mestareita ja observoitava tarkasti. Aluksi päästiin tekemään hyvin yksinkertaisia rooleja ja taitojen lisääntyessä myös vastuullisempia tehtäviä tuli tarjolle.

5.1 Killat

Kiltaan hakeminen sisälsi tarkan protokollan. Etusija oli ryhmässä jo olevien jälkeläisillä, jotta salaisuudet pysyisivät suvussa. Killan jäsenille tarjottiin riisiviinaa ja sen jälkeen esittäytyttiin koko ryhmälle. Hyväksymisen piti olla yksimielinen. Tärkein asia oli vanhoa säilyttävänsä kaikki salaisuudet. Yhä edelleen on useita trikkejä ja tekniikoita joita ei paljasteta ”perheen” ulkopuolisille. Killoissa saattoi olla yli 100 jäsentä, joista vain 25 - 30 % tiesivät nuketuksesta jotain. Loput vain pyörivät mukana.

Joka killalla oli johtaja, ông trùm. Hänen tehtäviä oli valmistaa ja suojella nukkeja, valmistella esityksiä, hallita tuloja sekä kuulustella noviiseja. Tulot tulivat lahjoituksina, eivät pääsylipuista. Killoissa oli muitakin trùmeja, jotka auttoivat, mutta yleensä lahjakkain taiteilija oli pääjohtaja. (Nguyễn Huy Hồng 1996, 4)

6. MUSIIKKI

Muusikot oli sijoitettu temppelin viereen. Koska nuket eivät puhuneet, oli orkesterin tehtävänä tarinan kerronta. Tekstit olivat yleensä kaikille jo tutut, mutta ne kerrattiin silti ennen esitystä. Yleisimpiä soittimia olivat rummut. Trông cai” rummulla oli tärkeä rooli. Sen tehtävänä oli mm. ilmoittaa kyläläisille esityksen alkavan, alleviivata uuden hahmon saapuminen lavalle sekä säestää painikohtauksissa ja muissa vilkkaissa esityksissä.

Muita rumpuja olivat metsärumpu ”Mô” sekä pieni gongi ”Thanh”.

Mikäli melodisia soittimia esiintyi, olivat ne yleensä bambuhuiluja. Myös symbaalit ja puiset kellot olivat käytössä

Musiikkivalikoima oli läheistä sukua normiteatterille. Vesiteatterissa käytetään kansanlauluja sekä lausuttua runoutta. Mukaan on nykyisin huolitettu myös työlauluja ja iskelmiä.

(Trần Van Khé 1991, 7)

7. ESITYKSET

Vesiteatteriesitykset koostuvat useista lyhyistä numeroista. Teatterin ohjelmistoon voi kuulua jopa 200 eri numeroa. Nämä ovat pituudeltaan 1-7 minuuttia. Yleensä yhdessä esityksessä esitetään 20-30 numeroa.

7.1 Tekstit ja tarinat

Käytetyt tarinat ovat vesiteatterissa pysyneet samoina vuosisatoja. Esitykset antavat kattavan käsityksen vietnamilaisesta elämäntyylistä. Siinä näkyvät kylän rutiinit, huvittavat ja koskettavat hahmot sekä jokapäiväinen kamppailu elannon saamiseksi. Samalla niissä näkyy vietnamilaisten sinnikkyys ja huumorintaju. Itseironiassakaan ei säästellä!

Myös historiallisia kertomuksia käytetään. Mm. Trung-siskosten kapina on tunnettu ja suosittu aihe. Siinä siskokset nousevat kapinaan Han-valloittajia vastaan. Toinen samantyyppinen esitys on taistelu Bach Dang joesta. Tässä tarinassa esiintyy sankari Tran hung Dao. Näiden esitysten tarkoituksena on kertoa Vietnamin historiasta, mutta myös pönkittää vietnamilaisten itsetuntoa ja kansallista identiteettiä. Tällaiset historialliset aiheet ovat nykyisin, yhteiskunnan muuttuessa, yhä suosittumia. Esityksissä voidaan käyttää kohtauksia klassisista teatteriesityksistä. Mm.näytelmät Son Hâu, Tù Thúc sekä Quan ÂmThi Kính ovat hyvin tunnettuja Vietnamin vesiteatteri esittää näistä lyhyitä otteita.

Teksteissä visuaalisuus on tärkeintä. Jokaisessa numerossa on runo tai rytmillinen teksti, jota seuraa laulut ja lausunnat. Lähes kaikki tekstit ovat puhekielellä. Lausijat käyttävät joko kuusi- tai kahdeksantavuista jakoa. Joskus on käytetty myös Vè-tyyliltä lainattua 4-tavuista jakoa, joka on hyvin suosittu.

Tarinat ovat tunnettuja yleisesti mutta ne esitetään muunneltuina. Alussa kerrotaan tilanne, joten puhe itse esityksessä ei ole tarpeen.

Vesiteatteri itse asiassa vain kuvittaa tekstiä, koska nuket eivät voi näytellä kuin oikeat näyttelijät. Esitykset ovat hyvin toiminnan täyteisiä, tunnetiloja tai emotionaalisia konflikteja ei vesiteatterinukeilla voi ilmaista.

Vesiteatteri kehittyi eteenpäin ottamalla uusia vaikutteita vanhoihin näytelmiin.

Ongelmana on että yleisö haluaa nähdä vain vanhoja esityksiä, jotta he eivät tarvitsisi selityksiä. Tämä sama tilanne vallitsee myös klassisessa ja populaariteatterissa Vietnamissa. (Cultural profiles 2009)

7.2 Hahmot

Kaikki hahmot on valittu suoraan ympäröivästä todellisuudesta. Ne esitellään joko karaktääreinä tai symbolisesti. Hahmot ovat aina tietyssä, tutussa tilanteessa eivätkä ne koskaan läpikäy mitään monimutkaisia tunteita.

Hahmoilla on 5 ihmistyyppiä: maanviljelijä, artesaani, kauppias, sotilas sekä kirjallisesti sivistynyt. Maanviljelijät jaetaan useisiin alalajeihin: riisinviljelijä, karsija, kuokkia sekä kyntäjä. Kalastajat voidaan jaotella eri kalastustapojen mukaan; onki, verkko rysä etc. (Les Louvre des Antiquaires 2002, 15)

7.3 Erilaisia esityksiä:

Jokapäiväistä elämää kylässä

- maanviljelijä ajamassa buffaloita
- painiurheilijoita osallistumassa kilpailuun
- onkijoita, kalastajia, ankkujen vahteja, riisin viljelijöitä töissään

Historialliset tarinat

- Kenraali Trần Hưng Đạo, joka aiheutti tappion mongolialaisia maahanhyökkääjiä vastaan
- Voittoisat taistelut Vietnamin valloittajia vastaan

Legendaariset tai epäluonnolliset hahmot

- hengettäret = kuolemattomat tanssimassa
- lohikäärme, feeniks-lintu tai yksisarvinen tanssimassa tai kisailemassa

Perinteiset oopperat

- ”Mau menee Pagodaan”
- ”Luu-Nguyen pääsee Taivaaseen”

7.4 Ohjelmisto

Joka ikinen esitys alkaa hahmo Teûn ilmestymisellä, johon liittyy paukkupommien heittäilyä ja kovaa meteliä. Teû on klovni eli ilveilijä ja aina liikkeessä. Teû tulee sanoista tieu eli pieni sekä têu eli hauska. Hän on kylän nuorimpia. Teû astuu lavalle yleensä laulaen, esittää ohjelmiston, kuuluttaa näytösten vaihtumiset, kommentoi kyläläisiä satiirisesti ja kiusaa ja provosoi kylän nuorisoa. Hän on asenteeltaan kuten kuuluisa italialainen klovni Pulccinella. Hänellä on sama koskemattomuus, joka antaa luvan reagoida röyhkeästi ja rienaavastikin asioihin. Teû on yhtä rakastettava ja varmasti suosituin vesiteatterihahmo. Hän on vietnamilaisen huumorin ja optimismin malliesimerkki. Joissakin kylissä on jopa Teû-kultti jota palvotaan.

Eräs numero on Dánh cá, kalastusnumero. Tässä esityksessä yllätys piilee siinä miten nukettajat saavat kalan hyppäämään seipästä toiseen ilman seipään nousua ilmaan. Kaikki numerot sisältävät yllätyksen, pienen ”gägin” yleisön ihmetellä. Sama idea on sammakon kalastusnumerossa; yllätys on miten sammakko saadaan nuketusseipästä huomaamattomasti ongenkoukkuun kiinni.

Erikoinen numero on ”Thang thiên”, esitys joka perustuu vain paukkupommeille. Tässä esityksessä käytetään kolmenlaisia pommeja; Paukahtavia pommeja, pommeja jotka pystyvät hyppimään veden päällä sekä pommeja jotka räjähtävät valtavaksi tähtisateeksi. Paukkupommit eroavat toisistaan mm. paukkeen keston ja voimakkuuden avulla. Pommeilla tehostetaan veden efektejä ja luodaan valolyhtyihin tuiketta. (Nguyễn Huy Hồng&Trần Trung Chinh 1996, 9)

Nämä yllä mainitut gägit ovat juuri niitä salaisuuksia joita pyritään niin visusti pitämään yhdistyksen omana tietona.

Esitysten järjestykset muuttuvat. Mitään tarkkoja tai tiukkoja sääntöjä ei ole.

8. VEDESTÄ

Vetinen lava antaa tilalle eri merkityksen, koska se heijastaa ja muuttuu itsekin. Laineet, pärskeet, väreet; kaikki ne kertovat omanlaistaan tarinaa ennen kuin lavalle on tuotu ensimmäistään nukkea. Täten vesiteatteri eroaa täysin muista ulkoilmateattereista. Vesi heijastaa myös nuket veden pintaan, värit ja lammikkoa ympäröivä luonto toistuu veden pinnalla. Vesi tulee nuken liikettä visuaalisesti. Veden ansioista joskus rujotkin nuket tulevat esiin uudella tavalla, omaksi edukseen. Vesi toimii maana maanviljelijöille sekä suurissa kyläkohtauksissa. Suurissa meritaisteluissa se

toimii aallokkona ja myrskyisänä elementtinä. Se muuntuu myös kalaisaksi joeksi ja suureksi virraksi. Vettä käytetään, ei vain elementtinä, vaan myös yhtenä henkilöhahmona.

Veden tehtävänä on myös peittää nuketukset-seipäät, narut, jalat sekä mekaniikat joiden on tarkoitus tuottaa yllätys yleisölle esityksessä. Vesi mahdollistaa suurienkin nukkien käytön kannattelemalla osaa painosta. Se myös helpottaa liikkeitä ja mahdollistaa nuketuksen hyvinkin kaukaa.

Veden käytössä on otettava huomioon myös sen herkkyys pienillekin liikkeille. Mikäli nukettaja on huonolla tuulella, sen voi nähdä helposti veden käyttäytymisestä. Yleisöltä ei voi peittää mitään, nukettaja on verhonsakin takana paljaana. Tässä mielessä emotionaaliset tilat näkyvät veden pinnalla kuin sähkö. Vettä vastaan ei kuitenkaan voi tapella, on mentävä sen mukana jolloin myös nukettaminen helpottuu.

Veden vuoksi kohtausten pituus ei ole aina tarkka. Kohtausten kesto voi heittää jopa minuutilla jolloin on mahdotonta laittaa esimerkiksi valoja tai ääniä suoraan koneelta, ne on ajettava käsin.

(Nykänen, 20.5.2008 sähköposti)

9. MUITA NUKKETEATTERITYYLILAJEJA VIETNAMISSA

Nukketeatterin muita tyylilajeja esiintyy alueittain pitkin Vietnamia. Vietnamissa kaikkia muita tyylilajeja kutsutaan yhteisnimellä ”maanuket”.

9.1 Seiväsnuket

Nukkejen vartalo ja pää valmistetaan yhdestä puusta. Niille ei tule jalkoja lainkaan ja ne ovat noin 30-35cm pitkiä. Nukkeja manipuloidaan bambukepeillä, jotka ovat kiinnitetty joko vartaloon tai nukken ranteisiin. Mikäli halutaan hienovaraisempaa liikettä, nukkeihin kiinnitetään joko siimoja tai ohuita keppejä. Näin saadaan monimuotoisempaa liikekieltä.

Mikäli nukkeista tehdään todella isoja, materiaalina käytetään yleensä kevyempää bambua. Tällaisia jättinukkeja käytetään uskonnollisissa seremonioissa ja ne poltetaan käytön jälkeen.

9.2 Käsinuket

Käsinukkien päät valmistetaan puusta. Käsinukkeja käytetään sekä Thai Binh:in että Ha Nam Ninh:in provinseissa uskonnollisissa tapahtumissa Pagoda-festivaaleilla.

9.3 Marionetit

Marionetit ovat tyypillisiä aasialaisia marionetteja ilman jalkoja. Nuket valmistetaan puusta ja niitä operoidaan joko silkki-, bambu-, tai hamppulangoilla. Tày:n etnisen vähemmistöryhmän ihan pohjoisessa tiedetään käyttävän marionetteja. Myös Cao Bangin provinssi on kuuluisa marionettiesityksistään.

Samalla monimutkaisella tavalla on rakennettu myös suosittu mekaaniset nuket. Ne on tehty umpipuusta ja niissä on paljon niveliä. Nämä nuket ovat lähellä marionetteja mutta Vietnamissa ne laitetaan omaan kategoriaansa. Suurin ero perinteisiin marionetteihin on narujen vähyys.

9.4 Paukkupomminuket

Aasialaisille rakkaat ilotulitteet näkyvät myös nukketeatterissa. Sähikäisistä ja/tai papattimatoista tehdyt ilotulitenuket ovat varmasti kaikkein suosituimpia. Nukeissa on paukkupommeja useissa eri kerroksissa. Voimakkaimmat paukahdukset voivat liikuttaa nukkea ja toimia yhtenä nuketuskeinona. Kyläjuhlissa näitä odotetaan aina ja yleensä esitykset alkavat ja päättyvät kauheaan paukkeeseen ja valoshowhun. (Thang Long Waterpuppet organisation, 2009)

10. VESITEATTERIT NYKYISIN

Huolimatta siitä että vesiteatteri hävisi lähes kokonaan 1800-luvun lopulla, se on päässyt nyt jaloilleen. Tästä kiitos kuuluu kasvaneille turistimäärille, jotka tuovat koko ajan lisää asiakkaita seuraamaan esityksiä. Koulutusta on alettu järjestämään maan teatterikouluissa ja useat kymmenet vesiteatteriryhmät esiintyvät ympäri maata.

10.1 Koulutus

1959 perustettu Vietnamin näyttämötaiteen koulu sekä Vietnamin elokuvakoulu yhdistyivät vuonna 1980 yhdeksi kouluksi. Nimeksi tuli Teatteri ja Elokuva Akatemia ja paikaksi Hanoi. Sinne perustettiin ensimmäinen virallinen vietnamilainen koulutusohjelma nukketeatterille.

Koulutus on 7-vuotinen. Ensimmäisinä vuosina perusopinnot ovat kaikille samat, myöhemmin voi erikoistua mm. nukketeatteriin tai perinteiseen teatteriin.

Nukketeatteri on ”perinteisten teatteriopintojen” alainen. Siihen kuuluu marionetti-tekniikka, käsinuket, varjonuket sekä tietenkin vesinukketeatteri. (Cultural Properties 2009)

10.2 Isoimmat vesiteatteriryhmät

Kansallinen Nukketeatteri

Hanoissa sijaitseva teatteri on perustettu 1956 säilyttämään vietnamilaisia nukketeatteriperinteitä. Muita päämääriä ovat esitysten, tutkimustyön ja luovan kehityksen eteenpäin vieminen.

Teatterin johtajana toimii Vuong Duy Biên. Hän on itse matkustellut pohjoisissa maakunnissa keräämässä vanhoja perinteitä. Teatteri on kuitenkin rohkeasti myös luonut uutta ja ottanut vaikutteita ympäri maailmaa. He olivat myös ensimmäinen ryhmä joka ikinä esiintyi Vietnamin ulkopuolella.

Teatterilla on nykyisin maan suurin nukketeatterin esityspaikka. Kahdessa auditoriossa on molemmissa 300 paikkainen katsomo. Toinen on vesiteatterille, toinen muille tyyllilajeille. Uudenaikainen tekniikka mahdollistaa myös laadukkaat varjo-, ja mustan teatterin esitykset. Talossa on myös näyttelytilat ja tekniset tilat nukkiin ja lavasteiden rakentamiseen. Ryhmän kotisivut ovat <http://www.puppetvn.com/>. (Cultural Properties 2009)

Hô Chi Minhissä toimii kaupungin nukketeatteri, joka perustettiin 1977. Ohjelmistoon kuuluu sekä perinteistä vesiteatteria että nykyaikaisempaa marionettiteatteria.

Johtajana toimii Nguyễn Đức Thê.

Muita teattereita ovat Thang Long Vesiteatteri, jonka kotisivut löytyvät osoitteesta <http://www.thanlongwaterpuppet.org/homepage.asp>.

10.3 Perinteisen Nukketeatterin Festivaalit

Vuonna 2000 UNESCO:n aloituksesta alettiin järjestää Perinteisen Nukketeatterin Festivaalia Hanoissa. Tämä tehtiin yhteistyössä Vietnamin Etnologian Museon kanssa. Toiveena on että festivaalista kasvaa kansainvälinen, eri tyyllilajeja laajalti esittelevä tapahtuma. Yksi tavoitteista on elvyttää katoavat keppinukke-, ja marionettiperinteet (Cultural Properties 2009)

11. THEATRE D'ILLUSIA

Ainoa Vietnamin ulkopuolinen teatteri, joka on erikoistunut vesinukketeatteriin, on Ranskassa sijaitseva Theatre d'Illusia. Vettä lavalla ovat varmasti käyttäneet useat teatteriryhmät, mutta perinteisen vietnamilaisen nukketeatterin eteenpäin viejänä on tämä teatteri ainutlaatuinen Euroopassa.

11.1. Itse teatteri

Theatre d'Illusia on perustettu 1997 suomalaisen Marja Nykäsen toimesta. Ennen teatterin perustamista Nykänen valmistui Charleville Mèzièrin nukketeatterikoulusta, joka on perustettu 1981 Ranskaan. (<http://www.marionnette.com/>) Hän on toiminut myös Nuorten Marionetistien festivaalin johtajana Rouenissa 1994-1997.

Toinen vakituinen jäsen teatterissa on ranskalainen Jean Christophe Canivet. Ennen Illusiaa Canivet on opiskellut Jacques Lecoq'in koulussa Pariisissa ja tehnyt lukuisia alaan liittyviä töitä.

Theatre d'Illusia on erikoistunut vesiteatteriin. He käyttävät myös muita aasialaisia tyyliuuntia, kuten varjoteatteria ja kiinalaisia käsinukkeja. Eniten kuuluisuutta ovat kuitenkin saaneet vesiteatteriesitykset.

11.2 Vesiteatterin valitseminen ja opetteleminen

Marja Nykänen kiinnostui vesiteatterista jo opiskellessaan Charleville Mèzièresissä. Nykänen on asunut lapsuutensa aina veden äärellä, joten elementti jo sinänsä on tuttu ja rakas. Hän uskoo myös Suomen tuhansien järvien maana vaikuttaneen innoitukseen, etenkin kun hän on nyt asunut sisämaassa ja poissa Suomesta 25 vuotta.

Nykäsen mielestä vesiteatteri on lähempänä runoutta ja lyyristä draamaa kuin ns.normaali nukketeatteri. Hän kaipa nukketeatteriin metaforia, yllätyksellisyyttä ja absurdia näkemystä. Tässä vesiteatteri tulee käytännölliseksi. Se ei sovi kuvaamaan arkipäivää tai ajankohtaisia aiheita. Sen sijaan vesiteatteri antaa kaikelle symbolisen arvon. Tämä arvo pitää sitten joko hyväksyä tai tapella sitä vastaan. Theatre d'Illusia on valintansa tehnyt ja tekee parhaansa hankalan työkumppanin, veden, kanssa. (Nykänen, 20.5.2008 sähköposti)

Canivet kertoo että alussa tärkeintä on viettää mahdollisimman paljon aikaa altaassa ja oppia tuntemaan liikkeen, virtauksen, asennon ja tunteiden yhdistelmä. Erona muihin nukketeatterityylilajeihin vesiteatteri vaatii enemmän henkiseltä puolelta ja tekniikoiden opetteleminen tulee vasta jälkeensä. Ne on tunnettava hyvin, jotta voi lähteä luomaan uutta ja varioimaan vanhaa. Tämä tie vie kauan. Myös uusien tekniikoiden ja efektien keksiminen vaatii aikaa ja kokeiluja ja tästä syystä vesiteatteri kehittyy niin hitaasti.

Vesiteatterin oppiminen vie kauan. Tekniikat ja nuket näyttävät yksinkertaisilta ja helpolta käsitellä. Näin ei kuitenkaan ole, vedenvastus jo itsessään luo odottamattomia haasteita.

(Canivet, 19.5.2009)

Aloittelevalla teatterilla oli vaikeuksia saada edes kahta läpimenoa aikaiseksi alussa; nuket hajosivat jo ensimmäisessä ja niiden korjaaminen vei päiviä. Nykänen kuitenkin sanoo että ikuinen korjaaminen tuo nöyryyttä: ”Emme ole kykeneviä keksimään vettä, sen todellisuus on niin vahva verrattuna taiteeseen.” (Nykänen, 20.5.2008 sähköposti)

11.3 Esitysten vaatimukset

Illusialla ei ole pysyvää teatteritilaa. Tämän takia lavasteet, nuket, kulissit ja tekniikka ovat liikuteltavissa. Tämä kuitenkin vaatii esiintymispaikalta paljon. Paikan pitää olla vedenkestävä, lavan pitää kestää 500kg/m², katsomon on oltava pieni eikä se saa nousta liian jyrkästi tai korkealle koska tällöin näkyvyys on huono. Katsojat eivät voi olla myöskään aivan lavan reunalla, koska altaan laidat ovat korkeat. Myös vedensaantimahdollisuuden on oltava lähellä, maksimissaan 25 metrin päässä. (Theatre d’Illusia 2009)

Vesiteatteri vaatii paljon ylimääräisiä tekniikoita. Kaikkien materiaalien on oltava vedenkestäviä. Kuljetuslaatikoissa on oltava mahdollisuus ilmanvaihtumiseen, muuten home voi iskeä. Sähkölaitteet vaativat huolellisia turvatoimia. Johdot on päällystettävä jokainen erikseen ja ne on pidettävä kaukana vedestä. Tätä varten on Illusian jäsenten käytävä sähköturvallisuuskurssi. Nukkien materiaalit ovat samoja kuin Vietnamin. Theatre d’Illusia käyttää lisänä myös lasikuitua, joka on kevyttä ja kestävä.

Vesi ei koskaan pysy lämpimänä joten esiintyminen tapahtuu aina haaleassa vedessä. Vesiteatteria ei voi harjoitella paria tuntia kauempaa koska päällä pidettävät kuivapuvut alkavat päästää vettä läpi, eli tapahtuu osmoosi.

Theatre d'Illusian esityksessä Tsingis Khan käytetään savua, joka vaatii että vesi on todella viileää. Muussa tapauksessa savu ei pysy veden pinnalla vaan häviää.

Kuten edellä on jo mainittu, vesiteatterissa esitysten pituus vaihtelee johtuen veden luomista yllätyksistä. Tämän vuoksi Illusia käyttää esityksissään aina valo- ja äänien ajajaa. Mikään ei tule automaattisesti.

11.4 Esimerkkinä Ensimmäinen laulu

Ensimmäinen laulu on ensimmäinen vesiteatteriesitys jonka Theatre d'Illusia on tehnyt. Se on kiertänyt ympäri maailmaa, mm. Guadeloupeissa, Reunionin saarella, Kanadassa sekä tietysti ympäri Eurooppaa. Esitys on suunnattu 2-7 vuotiaille lapsille. Esitys on ollut monelle pienelle lapselle ensimmäinen teatterivierailu. Veden käyttö esityksessä on todella perusteltua, koska tarina pohjautuu Kalevalan ensimmäiseen lauluun, aikaan ilman maata, aikaan kun oli vain ilmaa ja vettä. Esitys loppuu pienen saaren syntymiseen, maa-elementti ilmestyy kuin Väinämöisen syntymän innoittamana. Ryhmän tekstit ovat usein mytologisia tai peräisin kansantaruista.

Valot ovat päällä saliin tullessa ja ne laskevat hitaasti esityksen aikana. Yksi tavoite esityksessä on saada lapset sietämään pimeyttä edes hetken. Tempo on hidas, alussa kerrotaan tarina ja sen jälkeen se esitetään. Visuaalisuus on vahva, värikkäät elementit ja pärskivät kalat saavat lapset nauramaan. Veden heijastukset luovat taustakankaisiin välillä revontulia, välillä lumen lentoa.

Musiikki tulee osittain nauhalta, osittain liveinä lavalla olevan kertojan toimesta. Nukettajat eivät tuota ääntä laisinkaan, kertojan luomat äänet ja nauhalta tuleva musiikki riittää. Mielikuvitukselle annetaan tilaa.

Tämä esitys vaatii kestävän lavan, koska allas jossa esitys esitetään ottaa sisäänsä 4900l vettä. Allas on 8 m pitkä ja 6.5 m leveä. Korkeutta sillä on 0.5 m, mutta lavasteineen kaikkineen 3.5 metriä. Esiintymispaikka ei saa olla herkkä kosteudelle, koska vaikka alue ympäröidään muovimatoilla ja pyyhkeillä, tulee roiskeita ja vettä joka tapauksessa ympäri lavaa. (Theatre d'Illusia 2009)

Illusian kaikkien muidenkin esitysten teemat liittyvät vahvasti veteen:

Roi-Océan kertoo Tsingis-kaanista. Sana tsingis tarkoittaa valtamerta ja kaani valtiasta. Tsingis-kaani halusi rajattoman maan, aavan kuten meri. Vesi on mongoleille pyhä elementti sen harvinaisuuden vuoksi. Lavasteena oli jurtta. Allas oli pyöreä. Esityksessä käytettiin myös savua

veden pinnalla. Näin saatiin vesi menettämään nestemäisen elementtinsä. Taisteluissa vesi muuttuu vereksi.

Myös esityksessä Pieni Tarina veneistä on veden olemassaolo tärkeää. Tämä esitys perustuu Marit Törnqvistin kirjaan. Alun perin kiinnostus heräsi juuri kuvituksessa esiintyvän vesielementin vuoksi. Tapahtumapaikka on keskellä merta, jossa pieni tyttö istuu poijun päässä. Ohi seilaa veneitä, välillä on tyyntä, välillä myrskyä sateineen ja kaikki veden olomuodot jäätä lukuun ottamatta tulevat käytettyä. Ja jokaisessa veneessä on pieni trikki tai yllätys, kuten vesiteatteriinkin kuuluu!

11.5 Huomioita vesiteatteriesityksessä nukettamisesta

Haastattelin toista Theatre d'Illusionin perustajajäsentä Jean Christophe Canivet:ia nukettamisesta. Hän on oppinut vesinukkejen liikuttamisen tekemisen kautta. Hän ja Nykänen ovat myös matkustelleet Vietnamissa ja tutustuneet eri teattereihin. Nykyisin hänellä on 10 vuoden kokemus alasta.

Canivet toteaa haastattelumme aluksi: ”Jos et halua kastua ja olet mukavuudenhaluinen, älä ala tehdä vesiteatteria!” Apuna ovat olleet pitkä historia itämaisista taistelulajeista kuten kendosta ja Tai Chistä. Canivet toteaa että nämä harrastukset ovat auttaneet häntä löytämään jokaiseen liikkeeseen oikeaa energiaa. Hän harjoittelee yhä Taichi & Chi Qongia tunnin verran ennen esiintymistä.

Hän on tehnyt huomion että vettä on kohdeltava kuin partneria tai kolleegaa. Hän vertaa vesiteatteria käsinukkeihin;” Jos käsinuket ovat yang, niin vesinuket ovat ying. Käsinukkeja pitää kontrolloida koko ajan ja niitä pitää ikään kuin työntää. On oltava myös tietoinen omasta vartalostaan. Vesinukkeja taas ei työnnetä. Niitä manipuloidessa täytyy mielen olla avoin ja vastaanottavainen ja on lakattava kontrolloimasta liikaa. On tunnettava oikea aalto ja tunne.” (Canivet 18.5.2008 sähköposti) Joskus vesi on kuin yksi objekti jota on myös animoitava kuten nukkeja.

Iso ero on myös sillä onko esityspaikka ulkona lammessa vai sisällä altaassa. Canivet kertoo kuukauden kiertueesta, jossa he esiintyivät lammikoissa ja pienissä altaissa ulkona. Kun he palasivat ”omaan altaaseensa”, he tekivät kaiken rajummin ja isommin. Hän kertoo että liikuttamisessa on valtava ero, mikäli altaassa on 5000 litraa vettä kuin että siinä olisi 40 000 litraa. Paine vedessä on täysin erivahvuinen. (Canivet 18.5.2008 sähköposti)

11.6 Eroja perinteiseen vesinukketeatteriin

Illusia erottuu muutamalla tavalla perinteisestä vesiteatterista. He käyttävät valoja huomattavasti suuremmissa roolissa. Esimerkiksi Ensimmäisessä laulussa valoja on kiinnitetty myös marionetteihin, jolloin ne luovat aivan erilaisen tunnelman. Valoja on käytetty myös lavastuselementtinä, loppukohtauksessa veden pinnalla kelluu valoverkko joka toistuu upeasti veden kalvolla. Teatteri on myös kehitellyt nukkeja pitemmälle. Yksi keksintö on laittaa kaksi nukkea seipään päähän, vastakkaisille puolille jolloin yhdellä pyöryttämisiikkeellä saadaan lavalle uusi hahmo ja toinen hahmo saadaan katoamaan.

He voivat manipuloida nukkeja myös käsillään, jolloin nuket ovat hyvin lähelle taustakankaita. Tällöin nukan liikkeistä saadaan tarkempia, niitä voi nostaa hieman vedenpinnan yläpuolelle jolloin vedenvastusta ei ole.

Teatterilaiset ovat rohkeita käyttämään uusia tekniikoita ja lisäämään vanhoihin mekaniikkoihin uusia jippoja saaden esitykset yhä toimivammiksi. Yksi innovaatio oli kuvata vettä videoilla.

Tarinallisesti esityksissä länsimaista on kokonaisuuksien luominen yhden aiheen ympäriltä. Vietnamilaiset käyttävät lyhyitä numeroita, joissa aihe aina muuttuu. Käytetty tekniikka inspiroi kohtauksen tyylin. Vietnamilaista kohtausrakennetta on käytetty Ensimmäisessä laulussa ja Pieni tarina veneistä-esityksessä. Molemmat on suunnattu pienille lapsille. Nykänen kertoo lasten mielikuvituksen olevan niin suuri, ettei kaikkea tarvitse selittää ja lapset löytävät itse mielekkäitä asia yhteyksiä. Lasten suhde veteen on niin välitön.

Teatteri Illusia on vierailut myös Vietnamissa. He toivoivat saavansa opetusta ja opastusta vesiteatterin tekemiseen. Vietnamilaiset olivat kuitenkin vastahakoisia auttamaan. Vanha perinne elää myös tässä tapauksessa: perhesalaisuuksia ei paljasteta.

LOPPUSANAT

Vesiteatteri on nukketeatterimuotona todella ainoa laatuaan. Tämä tyyllilaji näyttää helpolta, nukket ovat jäykkiä ja ilmeettömiä. Silti loistavalla tekniikan hallinnalla ja herkällä veden tajulla luodaan yksinkertaisin tarinoin pieniä mutta koskettavia elämyksiä.

Usein painotettu harmonia, luonnon kanssa tasapainossa oleminen ja omien aistien kuunteleminen antaa osaltaan vesiteatterille sen taianomaisen, lähes mystisen herkkyyden. Vesi elementtinä on alkukantaista ja siihen liittyy vahvasti syntyminen ja lapsuus. Kuten Marja Nykänen sähköpostissaan 20.5.2009 toteaa; ”Vesi on tunteiden muisti.” Ehkä juuri tästä syystä vesiteatteri liikuttaa meitä jollakin alitajuntaisella, tiedostamattomalla tavalla.

Vesiteatterin herkkyys piilee sen vaativuudessa. Nyky-nukketeatterilla olisi paljon opittavaa vietnamilaisten kyvystä kuunnella materiaaleja ja elementtejä ja ammentaa sitä kautta kaikki mahdolliset ilmaisumuodot irti. Sen sijaan että esineet pakotetaan liikkeelle, ne voisi saada liikkumaan lähes itsestään tutustumalla energiaan ja vuorovaikutukseen. Liikutanko minä esinettä vai liikuttaako esine minua. Tähän herkkyyteen ei länsimaalainen, kiireinen kaupunkilainen välttämättä enää kykene.

Perinteisellä nukketeatterilla on vaarana jäädä eläväksi fossiiliksi. Tapojen ja tekniikoiden vaaliminen ilman kehittämisen mahdollisuutta tappaa lopulta sen innon ja mielekkyyden jolla teatteria alun perin on tehty. On kuitenkin huojentavaa huomata, kuinka vietnamilaiset itse ovat kasvavassa määrin innostuneet omasta kulttuuriperimästään: koulutusta järjestetään ja kansainvälisillä festivaaleilla esiinnyttään.

Vesiteatterilla on valtavasti annettavaa ja sen lukemattomat käyttömahdollisuudet takaavat sen ettei siihen voi kyllästyä. Niin kauan kuin on kokeilunhaluisia ja märkyydestä piittaamattomia nukketeatterintekijöitä, jotka jaksavat urheasti korjata nukkejaan ja kahlata viileissä vesissä aistejaan aukoen, on meillä mahdollista nähdä pienissä maalatuissa puu-ukkoissa jotain kätkeytyä meistä itsestämme.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Le Louvre des Antiquaires 2002. Marionnettes et ombres d'Asie. Ranska: Maison des Cultures du Monde & le Louvre des Antiquaires

Marionnettes sur eau 1993. Video-portrait de Ngueng Huy Hon. Vietnam

Nguyễn Huy Hồng & Trần Trung Chính 1996. Les marionnettes sur eau traditionnelles du Vietnam. Vietnam: Nha Xuất Ban THE GIOI

Théâtre jeune public de Strasbourg 2008. [Pro]vocations marionnettiques vol 2. France: Centre Dramatique d'Alsace

Trần Văn Khê 1991. Marionnettes sur eau du Vietnam. Ranska: Maison des Cultures du Monde

Vietnam Social Sciences Committee for social sciences 1987. Vietnam: Vietnamese Social Science Committee

Sähköiset lähteet

Charleville de Mezieres 2009. [viitattu 15.5.2009]. Saatavissa: <http://www.marionnette.com>

Cultural profiles 2009. [viitattu 22.5.2009] Saatavissa: http://www.culturalprofiles.net/Viet_Nam/Directories

Maisons de cultures du Monde 2009 [viitattu 10.5.2009]. Saatavissa: <http://www.mcm.asso.fr>

Thang Long Waterpuppet organisation 2009. [viitattu 15.5.2009] Saatavissa: <http://www.thanglongwaterpuppet.org>

Theatre d'Illusia 2009. [viitattu 17.5.2009]. Saatavissa: <http://www.theatre-illusia.com>

Henkilökohtaiset tiedonannot

Canivet Jean-Christophe 19.5.2009. Hi There [tulostettu 19.5.2009] Johanna Salo

Nykänen Marja 20.5.2009. Re:Hi There [tulostettu 20.5.2009] Johanna Salo

